

Säkerhet på laboratorium

Jerker Mårtensson

2012

ZITS

av Jerry Scott och Jim Borgman

Ha koll!!

Viktig information!

Bästa läsare!

Vi vill härmed göra dig uppmärksam på att det insmugit sig ett allvarligt fel i receptet på "Världens godaste äppelkaka" på sidan 8 i septembernumret av Matmagasinet. Den innehåller 20 rivna muskotnötter vilket är på tok för mycket. Muskot i höga doser kan orsaka förgiftningssymptom. 1 krm rivna muskot räcker gott och väl!

Vi på redaktionen beklagar djupt och hoppas på ditt överseende!

Vänliga hälsningar

Ulla Cocke
Chefredaktör

MAT MAGASINET

Risker:

**Skärskador
Brännskador
Frätskador
Förgiftning
Elektriska skador
Chock
Eldsvåda**

**Alla tillbud, även triviala, anmäls till
handledaren !**

Hur kontrollerar man vad som gäller för en kemikalie ur säkerhetssynpunkt?

Gå till närmaste dator och gå till sidan:

<http://www.chestud.chalmers.se/annat/>

Där hittar du en länk "Säkerhetsblad för kemikalier i kemihuset"

Det finns även två datorer i korridorerna utanför kurslabben på plan 5 och 6 som du lätt kan gå till under en laboration om du undrar över något.

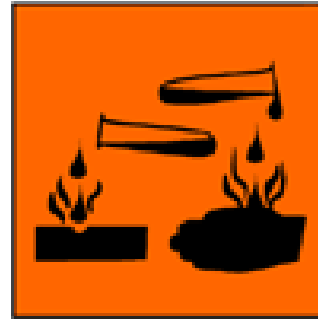
Betrakta alla kemikalier som giftiga

Brandfarligt

Explosivt

Frätande

Läs varnings-
texten

Hälsoskadligt

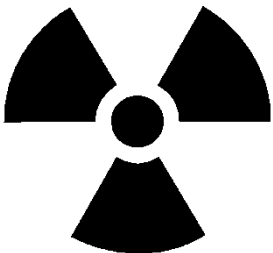
Giftigt

Oxiderande

Miljöfarligt

Radioaktiv

Nya Varningssymboler – faropiktogram

Akut toxiskt

Toxiskt, **cancer-**
och allergiframkallande
(främst via andningsvägar)

Toxiskt, irriterande
och allergiframkallande
(främst via hud)

Korrosivt/Frätande

Explosivt

Brandfarligt

Oxiderande

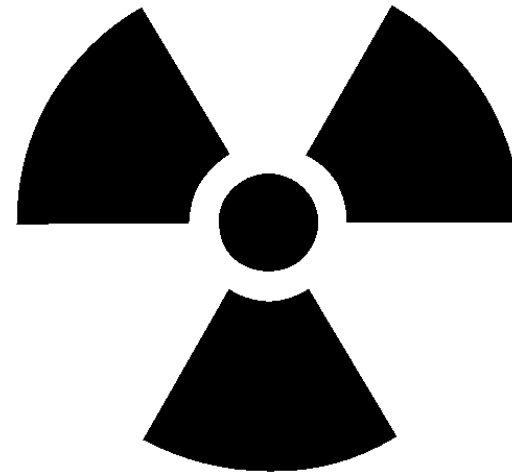

Gas under tryck

Miljöfarligt

Läs alltid varningstexten!

Risk för kontamination eller stråldos. Håll respektfullt avstånd. Radioaktiva ämnen förekommer normalt bara i godkända och avgränsade lokaler, och får bara hanteras under handledning efter strålskydds-tenta. Särskild avfallshantering.

Biologisk risk

- 1. Risk för biologisk kontamination/smitta av person eller miljö.**
- 2. Förekommer normalt inte på KB, än!**
- 3. Markeringen används till exempel på biologiskt avfall.**

Att minimera riskerna

Passa tiden - var förberedd !

Stressa inte!

Skyddsrock och Skyddsglasögon! **Alltid**

Skyddsrocken ska vara av ej lättantändligt material och gå fort att ta av (ej overall)

Skyddsglasögon finns att låna. Vanliga glasögon OK men ger sämre skydd, särskilt på sidorna.

Ha alltid med laborationsboken/journalen

Ni skall veta platsen för:

Eldbekämpningsmateriel

- **Brandfilt**
- **Sand**
- **Kolsyresläckare**
- **Pulversläckare**
- **Vattensläckare**

Nöddusch

Ögondusch

Första förband

Telefon; slå 00 112

(Nöd)Utgångar (ur labbet / ut ur huset)

Bår

DRAGSKÅP

Används så långt möjligt dragskåp till alla experiment!

Använda alltid dragskåp med kemikalier som är:

- **Giftiga**
- **Explosiva**
- **Eldfarliga**
- **Illaluktande**

Luckan ska alltid vara så långt nerdragen som möjligt.

Titta genom dragskåpsluckan inte under den!

Starta aldrig en laboration utan att först ha blivit godkänd på ett förhör om denna!

- Har du förstått vad som händer i reaktionen?
- Vilka kemikalier är extra farliga och varför?

Starta aldrig en reaktion utan att först kontrollera att laborationsuppställningen är korrekt ihopsatt och felfri!

- Är den rätt monterad?
- Sitter den ihop i alla skarvar?
- Är allt glas helt, inga sprickor eller stjärnor i glaset?

En laborationsuppställning får aldrig vara sluten eftersom kraftigt övertryck kan uppstå med explosion som följd.

Risker:

**Skärskador
Brännskador
Frätskador
Förgiftning
Elektriska skador
Chock
Eldsvåda**

**Alla tillbud, även triviala, anmäls till
handledaren !**

Undvik skärskador genom att:

Skär alltid bort slangar från glasutrustning!

Kontrollera att allt glas helt, (inga sprickor eller stjärnor i glaset)

Brännskador – tänk på att:

Varm glasutrustning ser likadan ut som kall!

Skölja länge med “kallt” vatten!

Att kyla lindrar smärtan men minskar inte skadan!

Frätskador

Starka syror och baser

- hydroxid
- syra
- ammoniak
- brom

SIV-regeln: Syra I Vatten !

Rör om för att lösa NaOH (värm ej)

Pipettera aldrig med munnen

Stänk i ögonen sköljs med mycket vatten i ögondusch

Minst 15 minuter

Eldfarliga och Explosiva ämnen

Organiska lösningsmedel

Dietyleter kan bilda peroxider - explosivt

Na(s) och K(s) reagerar med vatten och bildar vätgas -
explosivt

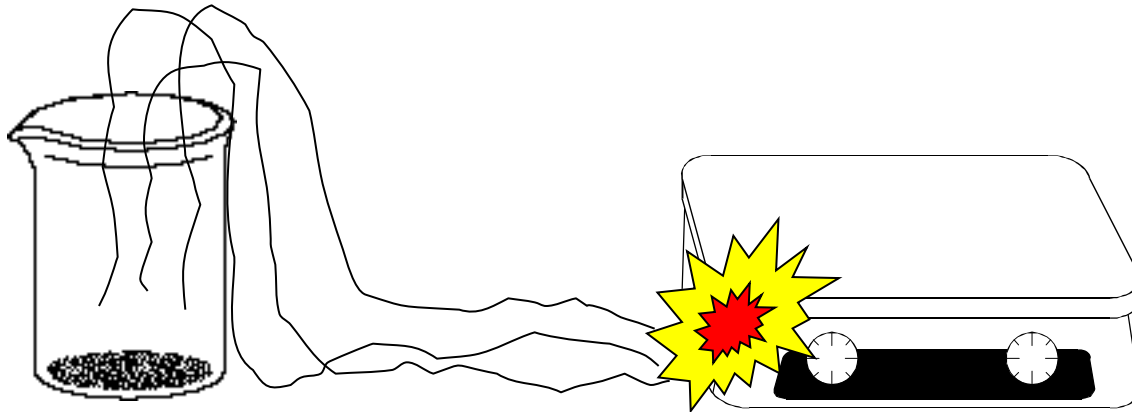
Starka oxidationsmedel kan ge explosioner med
brännbara (oxiderbara) ämnen:

ClO_3^- , ClO_4^- , MnO_4^- , NO_3^- , -O-O-

Eldsvåda

**Använd aldrig öppen låga på
laboratorium
utom när du fått speciella instruktioner
om det!**

Undvik öppna kärl med lösningsmedel!

Lösningsmedelsångor är alltid tyngre
än luft, "rinner" därför iväg.

Flampunkt:

Den lägsta temperatur vid vilken ämnet antänds vid kontakt med öppen låga eller gnista, och brinner av sig självt efter det att antändningskällan avlägsnats.

Termisk tändpunkt:

Ett föremål med denna temperatur antänder ämnets ångor.

Släckning av lösningsmedelsbrand

- Använd aldrig vatten!
- Kväv!
- Pulver- eller kolsyresläckare.

Metallbränder (Li, Na, K, Mg osv.)

- $\text{Na(s)} + \text{H}_2\text{O} \rightarrow \text{Na}^+ + \text{OH}^- + \frac{1}{2}\text{H}_2(\text{g})$
- Använd aldrig vatten!
- Kväv med sand!

Kväva (små bränder)

Kemikaliehantering

Alla behållare ska märkas! **Alltid!**

Häll aldrig tillbaka en kemikalie i dess förrådsburk!

Använd aldrig tomma behållare till att förvara andra kemikalier i! (Även om ni märkt om dem)

Att skriva med tuchpenna över etiketten är inte OK!

Avfall

Organiska lösningsmedel i speciella dunkar

Halogenerat, klorerat, lösningsmedel för sig.

Icke-halogenerat lösningsmedel för sig.

Tungmetaller för sig (As,Pd,Cd,Hg osv)

Vassa föremål

Pipetter, kanyler mm. (ofta i dunkar)

Glaskross.

Information:

Läs på etiketten !

Skyddsblad

Kemikalieinspektionen - www.kemi.se

Arbetsmiljöverket - www.av.se

Giftinformation - www.giftinformation.apoteket.se

Kemikaliedatabas på Chalmers

Kemikalier kan tas upp i kroppen genom:

- **Andningsvägarna - gaser, ångor, pulver**
- **Huden - vätskor, gaser, fasta ämnen**
- **Magtarmkanalen - vätskor, gaser, fasta ämnen**

Framkalla inte kräkning om:

- **Personen är medvetslös**
- **Om syra, lut eller petroleumprodukt intagits**

Det kan vara lättare att hantera en mycket giftig kemikalie i små mängder än att arbeta med en måttligt farlig förening i stor skala!

Skala aldrig upp experiment mer än 2 ggr

Åtgärd vid brand

- **Kemikaliebrand**
  - “Pöl “- släck med sand eller CO₂
  - Bägare - släck med lock eller urglas
  - Större brand - släck med sand eller CO₂
- **Laboratoriebrand**
  - Evakuera
  - Rädda
  - Larma
  - Släck
- **Brand i kläder**
  - Tvinga ner på golvet
  - Kväv elden med labrock/filt
  - Nöddusch
  - Inte* CO₂

Åtgärder vid skador

- **Kemikalie på hud** Skölj med mycket vatten
Tag av kläder med kemikalie på
- **I öga** Skölj snabbt med mycket vatten >15 min (handdusch eller ögondusch)
Hjälp kamrat med sköljning

Informera läkaren om vilken kemikalie

- **Brännskador** Skölj med mycket vatten
Förebygg chock
Ta **ej** av kläder som täcker skadan

Åtgärder vid förgiftning

- **Via luftvägar**
  - Utrym till friskluft
  - Konstgjord andning
  - Lossa kläder
  - Framstupa sidoläge
- **Via hud**
  - Tvätta noga med tvål
- **Via matvägar**
  - Drick vatten - kräks upprepade gånger

Om lösningsmedel eller syra/bas:

Kräks ej eller neutralisera ej!

Informera läkaren om vilken kemikalie

Utrymning

- Återsamling på kemigården

Laborationsrapporter

Nedvärdera aldrig er själva utan en verklig anledning

Utbytet blev 60.7 % (Utbyten ska alltid kommenteras i rapporter)

Jag spillde kanske lite

Jag vägde slarvigt

Jag rörde kanske inte om tillräckligt noga

osv

Brandövning för TM2

Sal KS32 ca 14:15 – 17:00

"Ett analysresultat som redovisas utan uppgift om dess osäkerhet är värdelöst, eftersom man utan denna inte kan dra några tillförlitliga slutsatser på basis av resultatet

Ett analysresultat med en felaktig osäkerhet är farligt, eftersom det kan leda till att man drar felaktiga slutsatser.

Det är därför avgörande att en angiven osäkerhet är korrekt."

Är provet representativ? Tag ett glas vatten från kranen för Cu-analys. Vattnet har stått hur länge?
mm

Mät upp provmängden med mätglas / pipett!

